

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

עקב

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת עקב

- א השקט ובטח - מנוחת הנפש של הבוטחים בהשם
- ג כאשר ייסר איש את בנו - ייסורים של אהבה ולטובה
- ה פרשת היראה - כי זה כל האדם
- ט משלם שכר טוב ליראיו - היראה כלי לשפע ברכת שמים
- י חביבין ישראל - חביבות הבורא לבני ישראל בהתגברותם על הנסיונות
- יג ואכלת ושבעת וברכת - מצוות עשה מדאורייתא של ברכת המזון וסגולותיה
- טו שלום שלום לרחוק - ענינים נפלאים במעלת הקירוב איש את רעהו

פרשת עקב

עצמו ויזמין לו כל מחסורו. בל אלה העניינים נקבצו אצל השי"ת, הוא מלבנו הוא אבינו אם כן הוא יושיענו (מלשה"כ ישעיה לג כב). ומסיבת האמונה, כי השם דבוק לנבראיו^א להבין להם טרפם וצרכם^ב, ולהגן עליהם מהמדרה והחולי והעדר העניינים הנדרשים, ומרגיש עליהם יותר ממה שמרגיש האדם, וכביכול 'בכל צרתם לו צר' (ישעיה סג ט), והוא בעל היכולת האחד האמיתי הנצחי ויודע כל מקריו ומצפוננו ועלילות בני אדם, אם כן

השקט ובטח - מנוחת הנפש של הנוטחים בהשם בפרשתן (י ב), 'ובו תדבק', כתב ה'משך חכמה' כי כאן נמצא יסוד נאמן למצוות הבטחון מן התורה, ולחיבת הקודש נעתיק לשונו, והענין, כי יש בטחון מוסרי כבטחון העם בהמלך כי הוא ידאג למחסורם, ויש בטחון טבעי כמו האשה תבטח בבעלה כי הוא ידאג בעד מחסורה, ויש בטחון יותר חזק כבטחון הבן באביו המלך כי ידאג בעדו, כמו שהואג עבור ענייני

א. זה עתה יצאנו מ'חמשה עשר באב', שעליו אמרו חז"ל (תענית ל:) 'לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב', ואחד מהטעמים שנזכרו בגמ' (שם לא.) שבו ביום 'נתנו הרוגי ביתר לקבורה', והביאו שם בגמ' 'אמר רב מתנה אותו יום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב (והיא ברכה רביעית בברכת המזון), הטוב שלא הסריחו, והמטיב שנתנו לקבורה'. ולכאורה הדברים תמוהים ביותר, שהרי בכל הניסים שנעשו לישראל לא מצינו לברך עליהם אלא רק באותו הזמן בכל שנה ושנה, וכגון, על נס חנוכה מברכים 'שעשה ניסים' מדי שנה בימי החנוכה, וכן בפסח אנו מודים על שיצאנו ממצרים בזמן הזה, ומדוע על נס זה שהיה להרוגי ביתר צריכים לברך בכל ימות השנה, שבכל פעם שיהודי סועד את ליבו עליו לברך 'הטוב והמטיב', והיו צריכים לתקן שבט"ו באב בלבד יאמרו הטוב והמטיב ותו לא... עוד יש להקשות, כי על כל הניסים אין מברכים ומודים אלא רק מי שנעשה הנס לו או לאבותיו, וכמטבע הלשון 'שעשה ניסים לאבותינו', ומדוע אנו צריכים להודות על נתינת הרוגי ביתר לקבורה, וכי אנו מיוצאי חלציהם...

וביארנו, כי הנה בזמן שהיה בית המקדש על מכונו אזי היה גילוי אלוקות נפלא בעולם וראו כל בשר כי השכינה שורה בישראל, ובשעת החורבן נסתלק אותו גילוי קדוש ונורא ו'חשכו המאורות', אך עדיין הותיר הקב"ה לפליטה את העיר ביתר שהיתה מלאה בחכמים וסופרים, ועדיין נשאר מעט אורה בעולם, עד שהגיע הקץ ונחרבה ביתר, וירד חושך כפול ומכופל, הסתר פנים שלא היה כמוהו, אלא שבתוך כל ה'חושך ענן וערפל' השאיר הקב"ה ניצוץ אורה באותו נס שהיה שלא הסריחו הרוגי ביתר ואח"כ בנס שניתנו לקבורה, והיה זה לחזק לבנות בני ישראל, שגם בתוך החשכה הגדולה ביותר ובתוך ההסתר הנורא - עדיין לא עזבנו הקב"ה וממשיך להשגיח עלינו, ועל נס כזה צריך להודות ולהלל בכל יום ובכל עת ובכל זמן... ולמען נחזק את האמונה הטהורה שהקב"ה נמצא עמנו בתוך כל חשכות הצרות...

ב. כתב הרד"ק על הפסוק (תהילים קמה יז) 'צדיק ה' בכל דרכיו', שענינו הרואות שבעלי חיים טורפים זה את זה וכגון חתול טורף את העכבר ואוכלו, ולכאורה צ"ב, וכי איזה צדק יש בדבר, אלא שהקב"ה היודע כי הגיע זמנו של העכבר למות - מסבב ומזמינו אל החתול שיטרפנו ובכך תשבע נפשו. ונמצא שלא 'החתול' הרג את העכבר, אלא הוא מת כי תמו קיצבת שנות חייו, רק הקב"ה שמנהיג עולמו מביאו אל החתול, מאחר שכבר ממילא נגזר על העכבר למות מוטב שיהא זה על ידי חתול לפרנסתו ולמאכלו.

וז"ל הרד"ק, כי בצדק וביושר נותן לכל אחד אוכל, ואע"פ שהחי טורף את החי ואוכל, כמו החתול לעכבר והאריה והדוב והנמר ושאר החיות האוכלות חיות אחרות וכן העופות הדורסים לעופות אחרים, הכל צדק מאתו, כי גם לחיות ולעופות הנטרפים נתן להם גם כן מאכלם בחייהם אלא שבהגיע קיצם למות גזר מקודם שתהיה מיתתם פעמים בהנאות בעלי חיים אחרים וכו'.

ג. שמעו נא למעשה נפלא שהיה זה עתה בימים אלו ממש, וכפי ששמעתי מהרה"ג ר' נפתלי קויפמאן שליט"א מגיד שיעור בשי"ק דחסידי סקווירא בעיה"ק ירושלים, כי לרגל 'בין הזמנים' נסעו הבחורים להחליף כוחות בצפונה של ארה"ק, וביום שלישי י"א אב שהו אחרי הצהריים בנהריה וכבר הגיע זמנם להמשיך בדרכם, אלא ש'למעשה' נתעכבו הרבה יותר ממה שחשבו ואין להם כל הסבר מדוע, ומה עשו באותו זמן, כך היו פני הדברים

באר הפרשה - פרשת עקב

הוא חושש לטובתם יותר מהם על עצמם, אם כן הלא יהיה האדם יושב בטח ושלווה ושקט^ה, ולא יעשה הסיבות

הזמן נמשך להם על לא דבר. לאחר שכבר עלו אל האוטובוס בשעתומו"צ נוכחו המארגנים לדעת כי 'השמש יבוא ויפנה' וכבר לא יוכלו להספיק להתפלל מנחה מבעוד מועד במירון כפי שהיתה דעתם מתחילה, וחשבו, לכל הפחות נתור אחר 'מקום קדוש' באחד מציוני הקדושים אשר בארץ השוכנים בסמוך, ולא נתפלל מנחה בצידי דרכים, ומצאו כי בסמיכות מקום שוכן קברו של האמורא הק' רבי אושעיא איש טריא (הנזכר בתלמוד ירושלמי כמה פעמים) על ידי כפר פקיעין. תיכף בירידתם מהאוטובוס נשמע קול זעקה 'אלוקים איתנו'... ונגשו אליהם בני משפחה אחת שהיתה שם וסיפרו בהתפעלות עצומה, כי היו להם שלושה בנים, וחשקה נפשם לזכות גם בבת, על כן הגיעו לפני שנה לציונו של רבי אושעיא והתחננו להתברך בבת, והוסיפו להבטיח שאם אכן ישמע ה' את קולם ויתן להם משאלת ליבם, אזי יבואו בשנית אל הציון הק' עם מיני תרגימא לזכותו ולכבודו של אותו קדוש ונורא (והיא סגולה שפטה בין רבים להבטיח 'סעודה' שם בבוא הישועה), ואכן נולד להם בת לפני זמן מה, והגיעו עם בניהם יחד עם הבת להודות על ישועת ה', ואף הביאו מיני תרגימא אוכל ומשקה לרוב, אלא שהמקום היה שמם מבלי באי מועד... נעמדה והתפללה מקירות ליבה, ואמרה אבי שבשמים שלח לי אוטובוס מלא באנשים שאוכל 'לכבד' אותם במזונות שעימי, לא עברו עשר דקות והנה מן השמים הופיע אוטובוס מלא אנשים... אין צורך להרחיב את גודל השמחה והריקודים שהיו שם אחר שזכו במו עיניהם לראות בנפלאות ההשגחה העליונה, כיצד התעכבו בנהריה לחינם, ונאלצו להתפלל אצל רבי אושעיא, כי הקב"ה שומע כל תפילה.

באמת אמרו, כי בדקו ומצאו שאותה מחשבה לפנות לעבר ציונו של רבי אושעיא היה ממש באותם רגעים שעמדה ושפכה ליבה בתחנונים, אך אותם 'עייכובים' אירעו עמהם עוד בטרם תפילת האשה, כי הקב"ה היודע כל תעלומות ועתידות היה גלוי וידוע לפניו שבעוד זמן מה עתידה בת ישראל לבקש להזמין לה אוטובוס מלא אנשים, והקב"ה הקדים כבר את ה'רפואה' למלא בקשתה ותחינתה, וכמו שנאמר 'והיה טרם יקראו ואני אענה'. ולמדנו חיזוק גדול בעניין התפילה, כי פעמים שהאדם בוכה ומתאונן באמרו אף אם ישמעו מן שמיא את תפילתי הרי עדיין ימשך זמן הרבה עד שהכל 'יסתדר' ויגמר הדבר בכי טוב... והרי הנה שלך לפניך, מן השמים 'הכינו' את הישועה כבר מקודם, ואין 'ממתינים' מן השמים אלא שיפתח האדם פיו ולבו בתפילה...

ד. וכבר אמרו כי תיבת 'דאגה' יש בה את האותיות הראשונות שבא' ב', ומדוע נשמט ממנה האות ב', כי האות ב' רומזת לבטחון, וכשיש לאדם בטחון אין בו כל דאגה, רק המחוסר בטחון הוא הדואג...

פעם פרצה שריפה עזה בבניין בו התגורר הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל, והיתה האש בוערת עד לב השמים... מיד התפנו כל תושבי הבניין מפני סכנת נפשות שהיתה שם והמתינו 'בסבלנות'... עד ש'מכבי האש' יסיימו מלאכתם. מקורביו של הגר"א חששו מאוד לגורל כתבי היד של ר' אברהם אשר כידוע היה מחדש חידו"ת ומעלה אותם על הכתב לרבבות ואלפים שמא נשרפו באש או שמא ניזוקו במים רבים אדירים אשר נשפכו שם בשביל לכבות את האש, מי במים ומי באש... אולם ר' אברהם עצמו עמד על יד הבית במנוחת הנפש, עד ששאלו אחד האם אינו דואג על עמלו הרב שירד לטמיון, נענה לו ר' אברהם בגבורתו ובחכמתו, בדאגה... בדאגה... אין אצל יהודי מקום לדאגה כלל, רק פעם אחת בשבוע צריך לזכור מהדאגה, והוא בעת שנוטל צפורני יד ימינו שצריך לגוזזם לפי סדר בדאג"ה (כמובא ברמ"א סימן ר"ס סעיף א', שצריך לגזור בראשונה את צפורן השניה העומדת מימין לאגודל ונקראת 'אצבע', לאחר מכן את הצפורן הרביעית היא המכונה 'קמיצה', ושוב גוזז את האצבע הראשונה - 'אגודל', ומשם עובר לאצבע השלישית היא האמה, ולבסוף נוטל את החמישית אשר שמה הוא 'קמיצה')...

ה. סיפר הרה"ח ר' ישראל הארטין ז"ל (מישישי חסידי פולין), שבימים שקודם 'המלחמה' ראה פעם ברחובות ווארשא יהודי זקן בא בימים העובד לפרנסתו כ'זגג' הנושא על כתפיו לבדו זכוכיות גדולות וכבדות עד מאד, ניגש ר' ישראל ורצה לעזור לו כמצוות 'עזוב תעזוב עמו', אך הזקן לא הסכים לו, וכה אמר לו, שמע נא בחור, זה לי כבר יותר מתשעים שנות חיים, ועדיין כוחי במותני, ואם תשאל מנין לי כוחות אלו, אספר לך דברים כהווייתן, פעם עשיתי איזו טובה להרה"ק רבי בונים זי"ע, והרה"ק שאלני באיזה ברכה הנני חפץ, ענית לי לו שהרבי ירכני שאזכה להשיא כל צאצאי בהרחבה, ושתהא הפרוטה מצויה בכיסי תדיר, ענה הרבי ואמר לי בזו הלשון, 'אברכך, אז דאס זארגן זאלסטו קיינמאל נישט האבן, ווייל דער וואס זארגט געבט נישט דער אויבערשטער, אז מ'בעט איהם געבט ער' (אברכך, כי לא תדאג לעולמים, כי זה הדואג אין הבורא נותן לו ולא כלום, ורק אם מבקשים הימנו אז הוא נותן), וסיים היהודי, הנה

באר הפרשה - פרשת עקב

ג

יסובבנהו' אפילו רשע ובוטח בה' חסד יסובבנהו, שבענין שהוא בוטח וישענו ה' מצד החסד.

כאשר ייסר איש את בנו - ייסורים של אהבה ולטובה

בפרשתן (ח ה), 'וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך', וכתב הסמ"ג (עשין סימן יז) וז"ל, מצות עשה לצדק את הדין על כל מה שיארע לו, שנאמר 'וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך', דרשתי העשה הזה לרבים וכו', אם לא יבוא עניינו של אדם בטוב

המוכרחות רק למה שהטילה על הנבראים גזירת הבורא יתברך', כמו שדבר בארוכה החסיד (בחובת הלבבות) בשער הבטחון. וזה הענין נקרא 'זכו תדבק', שבין שצייר האדם שהוא דבוק להשגחה העליונה מהשי"ת, ומרגיש השי"ת בענייניו יותר ממה שמרגיש האדם בעצמו וכו', אז האדם בטוח ונה ואינו דואג מאומה לענייניו, כי מה יועיל יכולתו נגד יכולת הבורא הדבוק עמו ומרגיש בהעדריו בביבול'. וזה נקרא דביקות, והיא מצוה כוללת כבחינות שונות לכל אנשי האומה בלא הברל"ה, וכמו שאמרו (ילקוט תהילים רמז תשי"ט) על קרא (תהילים לב י) 'רבים מכאוכים לרשע והבוטח בה' חסד

עברו עלי רוב שנותיי, את צאצאי השאתי בהרחבה מרובה והפרוטה אינה חסרה מכיסי לעולם, והינך רואה שאף כוחותיי עדיין עומדים לי...

כיוצא בדבר אמר גם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (אמרי הרי"ם בשלח) שהדאגה היא מונעת 'ירידת השפע' ונועלת שערי הפרנסה, וז"ל, שבזה שהם רודפים אחרי פרנסתם בפחד ובדאגה שלא יחסר לחמם, ואין להם ביטחון בהבורא ב"ה המשגיח האמיתי, הזן ומפרנס בריותיו בלי הפסק כלל, אזי עושין פגם בהשפע ומתישין כוחו של מעלה, שיהיה נפסק השפע באמת, וגורמים שיבואו לידי חיסרון, עכ"ל.

ו. במכתב קודש משנת תרצ"ט כתב הרה"ק ה'קדושת ציון' מבאבוב זי"ע ה"ד (הובא בספר 'באש ובמים' להגה"ח רבי חיים שלמה קניגסברג, היה הכותב והמפיץ של מכתב קודש זה) וז"ל. מכתבך קבלתי, ויותר ממה שכתבת קריתי מבין שורותיך. וראיתי כי דלפה נפשך מתוגה, והינך מלא דאגות על העתיד מהיכן ירק זה חי וכו', אמנם בכל זאת לא אעצור נפשי כוח לעבור על דבריך בשתיקה, ואוכיחך בתוכחת מגולה באהבה מסותרת. שלא יבהלך רעיונך כלל, רק תשים בטחונך בהשי"ת הזן ומפרנס לכל ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא, הגם כי ניתן עול ברזל על האדם - להביא טרף לביתו ככתוב 'וברכתך בכל אשר תעשה'. אבל זאת אומרת רק לענין עשייה והשתדלות, ולא להאנח ולדאוג - שהוא ללא יועיל, ואם ידאג אדם כל היום וכל הלילה לא יבא אפילו פרוסה קטנה, אדרבא הוא מבלבל את מחשבתו ומטמטם את לבו מבלי ידע אנה לפנות ומה לעשות. ואלמלי לא ניתן רשות ממעל לעסוק במסחר או במלאכה הלא היה חטא ועוון פלילי להרהר אחר מידותיו של הקב"ה ולחשוב מחשבת פיגול - על המחיה ועל הכלכלה, כי אם לישא עין לשמים ולא להושיט אצבע למים קרים (כי כמו המפגל בקדשים פירושו שמערב מחשבות זרות בעבודתו, כיוצא בו הוא המתערב בחשבונות שמים והנהגת העולם בעיני פרנסה). אך כאשר עלה ברצונו הפשוט לשום עול הפרנסה על האדם צריכין משרתיו עושי רצונו לעסוק במסחר וקנין חריצות והרי הוא ככל עבודת הקודש עליהם וצריך האדם לעשותה בזריזות ובלב שלם להשלים רצון קונו, אבל הדאגה והיגון מי התיר לך...

ז. ודע, כי מלבד שה'דאגה' אינה מועילה מאומה להביא לו 'משהו' שלא נגזר עליו, הרי היא רעה חולה, ושומר נפשו ירחק ממנה, וכדכתיב בפרשתן (ז טו) 'והסיר ה' ממך כל חולי', ופירשו חז"ל (ירושלמי שבת פ"ד ה"ג) 'כל חולי - זה הרעיון', כלומר הדאגה, וביארו בזה, שהרי נאמר באותו פסוק 'וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בך', ואם כן מדוע הוסיפו לומר שוב 'והסיר ממך כל חולי', אלא שיש אדם שאין לו כל מדווה ולא מיחוש, ואעפ"כ בדמיונו הינו מצייר לעצמו שהוא 'חולה' במחלה פלונית, ובמיחוש פלוני, ומרוב דמיונות ושגיונות נחלה בפועל...

ח. בלשון חסידים מסופר על איש יהודי מחסידי ליובאוויטש בשם ר' רפאל בלינער ז"ל אשר בנו נחלה עד שהיה קרוב אל המתים יותר מאשר אל החיים, וירץ אל רבו הרה"ק ה'צמח צדק' זי"ע כשהוא ממרר בבכי, וביקש מהרבי שיתפלל על בנו הזקוק לרחמי שמים מרובים, נענה לו ה'צמח צדק', נו, טראכט גוט וועט זיין גוט (תחשוב טוב, יהיה טוב)... אמר רבי רפאל, שהרבי יחשוב... כי מי אני ומה אני שיועילו מחשבותיי, השיב לו הרה"ק, רצייתי ללמדך כי המחשבה לטובה פועלת פעולתה לטוב, וכלומר, כלומר שאין כל נפק"מ מי החושב, העיקר הוא - מה הוא חושב...

באר הפרשה - פרשת עקב

וכו' מצות עשה לחשב בלבבו כי לטובתו נשתנו ענייניו'. עליו ואף טרופה עליו, להתרומם למדרגה גבוה כזו של צידוק הדין בקבלת הייסורים באהבה, ועל דרך שאמרו שמוא תאמר, היאך ניתן לדרוש בשעה קשה ומרה, כשכולו מלא מכאוב וייסורים ודעתו אינה מיושבת ברש"י). אך מלבד שאין הקב"ה בא בטרונא עם בריותיו, חז"ל (ב"ב טז:) 'אין אדם נתפס בשעת צערו' (ועיי"ש

ט. וכעניין הזה הוא בכל חלקי מצוות האמונה בהשי"ת על כל כלליה פרטותיה ודקדוקיה, כי צריך האדם להשרישם בקרבו תמיד בכל עת, וצדיק באמונתו יחיה - ב'עבודת חיים', ורק עי"ז תיקבע האמונה בליבו כקניין נצח. וכאשר שמעתי מהגרי"מ טורצ'ין שליט"א, שאביו הגאון רבי אלעזר צדוק זצ"ל (בעל ה'שונה הלכות' יחדיו עם יבלחדט"א הגאון הגדול רבי חיים קנייבסקי שליט"א) היה מקורב מאד להגה"ק החזו"א זי"ע (כשנשאל החזו"א מדוע הוא מקרב אותו בקירוב מופלג כל כך - שהיה מקבל אותו ואת אחיו רבי חיים אהרן אף כשלא חש בטוב, ענה החזו"א, מה אעשה והנני אוהב את ה'רייניקייט וירא"ש' - נקיות וטהרת המחשבה אשר להם, והם משובבים את לבי). באחד הימים נכנס אל החזו"א לשאול איזה שאלה שהייתה לו. לאחר שענהו החזו"א, שב החזו"א ושאלו, 'חקירה' יש בידי, הנה פעמים רבות הננו רואים בחור שנחשב בהיותו בישיבה לבחור ת"ח ירא שמים מרובים, ולאחר נישואיו הינו נהפך להיות לאיש אחר, לא התמדה טהורה יש כאן, ולא עבודת התפילה, וממש נהפך להיות מפשוטי העם... ומעתה באנו לחקירה, האם בהיותו בישיבה היה באמת ת"ח ויר"ש, אלא שלאחר נישואיו בצאתו 'לאויר העולם' על כל פירושיו נצטנן מיראתו, או דילמא, שכבר בהיותו בישיבה בוסר היה אלא שהיו לימודיו ותפילותיו מבלי לחיות עם הפנימיות שבדבר- לחיות עם ה', - כיוון שלא בא במגע עם באי עולם, הגרא"צ נחרד למשמע השאלה, כאומר מי יודע למה ירמזון דברי הרבי, שמא כוונתו לומר עלי שהחמצתי לאחר נישואיי (המעשה היה לאחר נישואיו), ומרוב תדהמתו נעלמה לשונו, עמד ושתק, עד שפטרו החזו"א בברכת שלום... הגרא"צ יצא מבית החזו"א בלב נשבר וכולו מהורהר, מבולבל וטרוד מה רצה הרבי ממני... לרוב היותו שקוע במחשבות טורדות אלו לא שם אל ליבו אל הדרך, ובמקום לחזור לביתו החל מהלך בכיוון ההפוך (כשברצונו ללכת לביתו), אחר הילוכו כברת דרך, פגע בו אחד מידידיו, הלה שנבהל לראותו מפוחד נזדעק לקראתו, אוי, רא"צ מה אירע עמך, מדוע פניך רעים היום, ולהיכן פניך מועדות, סיפר לו רא"צ דברים כהוייתן, שב הנני כעת מבית הרבי, כך וכך שאלני הרבי, ולא ענה לי, מהורהר אני כי אינני יודע מה רצה הרבי מאיתי, ואיזה רעה עשיתי ששאלני שאלות כגון דא. וממהר אנוכי לביתי - למצוא מעט מרגוע לנפשי. אמר לו ידידו ראשית, תדע, שהולך הנך בהיפוך מכיוון ביתך, ועוד, וכי כך עלה בדעתך ללכת הביתה, שמע נא לעצתי מהר נא לבית הרבי, ושאל נא מעמו שיבאר לך מה הייתה כוונתו ומה תשובתו על השאלה. מיד סב רא"צ על עקבותיו, ו'בנשימה אחת' רץ ומיהר לבית החזו"א. וכמעט לא עבר תוך כדי דיבור וכבר עמד בפני רבו החזו"א, מששטח בפני החזו"א את תמיהותו, אמר לו החזו"א פטרתך לשלום מכיוון שראיתך עומד מבלי לבקש תשובה על שאלתי, אך עתה משביקשת תשובה תקבלנה. כי באמת בהיותו בישיבה כבר לא היה מצבו שפיר, כי הכל חושבים שהאמונה נמצאת לכל יהודי בכיסו... טעות גדולה בידם, כי בכדי לקנות אמונה נצרך האדם לעבוד בכל יום ויום - ובאם לא יעבוד לא יהיה לו אותה, ואם תרצה לדעת היאך קונים את האמונה, הנה אשאלך מה תעשה בצאתך לרחובה של עיר לקנות מנעלים לרגליך תחת המנעלים שנקרעו ופרוץ מרובה על העומד... הרי תקח מעות מכיסך ותצא השוקה לחנות לקנות... דע לך כי לא כך היא דרכה של תורה. אלא, עמוד לרגע בסמוך לפתח הבית, ופתח פיך לה' האלוקים שיזמין לך נעליים מתאימות במידה הנכונה, שתזכה לפנות אל המוכר הראוי וטוב עבורך, ואף גם הסכום שיושת עליך יהיו כראוי וכהוגן, אז תצא לשוק ותצליח בכל אשר תפנה. כמו"כ בפנותך דבר יום ביומו לקנות לחמך וחלב לבני ביתך, אין הדברים פשוטים כלל וכלל, אלא העתה בתפילה לקוב"ה שתזכה למצוא את מבוקשך בנקל, וכך נמצאת עובד כל ימי חיך על קנין האמונה. ובזה תתיישב ה'חקירה', כי אם היה עובד על האמונה כראוי בימי בחרותו בהיותו בישיבה הייתה האמונה נקנית להיות לו 'קנין נפש', ולא היה מאבד את בהירות דעתו ושלוות נפשו בצאתו לאוויר העולם, ולא היה נופל כ"כ ממדרגתו.

י. הגה"צ רבי אליהו לאפייאן זצ"ל נשא משלו, לאדם שהגיע לפני ארמון מפואר, כולו אומר כבוד והדר, ומסביבו גן פורח ומלבלב מלא באילנות טובות ובפרחים צבעוניים המפיצים ריח טוב ומשכר למרחק ומשיבים דעתו של אדם, ונכנס בשערי הארמון לשזוף עינו מקרוב במראות הנפלאים האלו, והנה לתדהמתו הוא רואה בתוך הארמון בוקה ומבולקה, רהיטים שלא במקומם, כסאות מונחים על השולחן ראשם למטה ורגליהם למעלה... והשתומם עד מאוד לפשר המחזה המוזר, ותמה מאוד, האם נשתבשה דעתו של 'בעל הבירה' שהחליט להרוס במו ידיו את יופי

ואינו מנסה את האדם אם אין לו כוחות הנפש שיוכל לעמוד בגבורה, אך באמת 'מצוות עשה' זו של 'צידוק הדין' צריכה 'הבנה' מקודם שיבוא לידי נסיון ח"ו.

וכדבריו הנודעים של רבינו תם ב'ספר הישר' (השער השישי) בזה"ל, בעת הזאת ידע וייבחן שכל בל משביל 'החזק הוא הרפה', כי אם יהיה חזק ואמונתו קיימת, לא יוכלו כל החידושים (היינו מאורעות העולם המתחדשים ובאים על האדם) לחסר מעבודתו, כאשר לא יוכלו הרוחות החזקות לעקור החר הגדול ולהמישו ממקומו, כן השביל החזק והאמונה העיקרית לא ימישום כל אלה המאורעות. עכ"ל. ואם כי בוודאי עלינו להתפלל תמיד 'אל תביאנו לידי נסיון', ושיהיה לנו ולכל בני ישראל אך טוב וחסד, אך מכל מקום עלינו להתכונן לקראת ה'מבחן', למען לא נבוש ולא נכלם.

אופן נוסף בדרכי קניית יסודי האמונה הוא כדכתיב בפרשתן (י טז) 'ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד', וביאר הרה"ק 'דגל מחנה אפרים' זי"ע (בפרשתן, וכן בליקוטי דברי דוד בשם הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע) שכל קושיותיו של אדם על הנהגת ה', באים רק כל זמן שעדיין לא מל את קשיות ערפו, אך כאשר תמולו את ערלת לבבכם וערפכם - שוב לא תקשו עוד - לא יהיו לכם שאלות וקשיות, אלא תנוח דעת האדם ותשקט רוחו¹, כי מאליו יראה באור ה' המאיר לארץ ולדרים וירגיש מעצמו את בהירות האמונה², ולבבו יבין כי יש בורא ומנהיג לכל הברואים.

פרשת היראה - כי זה כל האדם

פרשה זו יפה נדרשת ב'פרשת היראה'³ האמורה בפרשתן⁴ (י יב) 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך

הארמון... עד שאמרו לו, כלום אינך רואה שעושים עכשיו 'שיפוצים' ותיקונים ומסיידים את הכתלים... המתן זמן מה עד שיגמרו לתקן כל הצריך תיקון, אז יעמידו את כל כלי הבית והרהיטים על מכונם ועל תילם לשם ולתפארת ולתהילה. והנמשל הוא לזמן הזה, כשאנו רואים שבעוה"ר בית המקדש חרב, ישראל בין האומות, והכל 'הפוך' שלא במקומו... אך באמת הכל הוא כ'הכנה' להביא את העולם לידי תיקון הגמור והשלם. וזהו שאנו אומרים בתפילת 'עלינו לשבח' - 'ועל כן נקוה לך ה' אלוקינו לראות מהרה בתפארת עוזך', שאנו מקווים ומצפים שיבנה בית המקדש ונראה בתפארת עוזך, כי כל הגלות ו'הירידה' היא לצורך עליה - לתקן עולם במלכות ש-ד-י⁵ ('שביבי לב', לב אליהו עמ' שיא).

כיוצא בדבר ייאמר לעניין 'הגלות הפרטית', כאשר מרגיש האדם 'חורבן הבית' רח"ל, הכל 'הפוך' בלי סדר... ובמרו ליבו צועק געוואלד... מה 'נעשה' פה... אך האמת היא כי 'לטובתו נשתנו ענייניו', אין זה כי אם הכנה ל'תיקון' הגמור, ואו אז יראה את ה'יופי' הבהוק למרחוק...

יא. וכך רמז לה הרה"ק מהרי"ץ דושינסקיא זי"ע (תורת מהרי"ץ ד"ה כי על) בפסוק שבפרשתן (ח א) 'כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם', שחיותו ושלוות נפשו של אדם תבוא לו כאשר על כל מוצא - שבכל המוצאות אותו, יענה ויאמר - הכל נעשה בציווי ובמאמר פי ה'. הכל מונהג בהשגחה פרטית לטובה ולברכה. בזאת יחיה האדם, חיים כאלו קרויים 'חיים'. כי בזה תנוח דעתו ותשלו נפשו על ידי אמונתו התמה בה' יתברך ויתעלה, וצדיק באמונתו יחיה, כי האמונה הטהורה היא 'סם חיים'...

יב. וכמו שכתב הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע (סוף מכתב טז), וז"ל. ושמעתי מאדמו"ר זי"ע מלעכאוויץ שאמר היהודי צריך להאמין אשר הוא מאמין ורק שעבים מכסים אותו, ולזה כתיב 'ואמונתו לעד קיימת'. עכ"ל. ו'עבים' אלו נובעים מקשיות העורף וערלת הלב, וכיון שמסלק אותם מיד יתפזרו העבים ונסו הצללים...

יג. דבר בעיתו מה טוב, בעמדנו בימי 'בין הזמנים' שם ינוחו יגיעי כח, כי זהירות יתירה נדרשת דייקא בזמן הזה לשמור על גדרי 'יראת שמים' בלא שום פשרות ו'היתרים'... ורמז יש בדבר, שהנה ידוע מה שאמרו בגמ' (שבת מט.) שכנסת ישראל נמשלה ליונה, וכמו שנאמר (תהילים סח יד) 'כנפי יונה נחפה בכסף' וגו', ופירשו הדמיון כי 'מה יונה כנפיה מגינות עליה אף ישראל מצות מגינות עליה'. והוסיפו התוס' (ד"ה כנפיה) 'דאמרינן במדרש, כל העופות כשהן יגיעין נינוחין על גבי סלע והיונה בשעה שהיא יגעה פורחת באחת ונינוחת באחת', ולימוד גדול נאמר כאן, כי גם בשעה שבני ישראל נחים מיגיעתם הרי אינם נחים לגמרי (בפריקת עול ח"ו)... אלא עדיין 'פורחת באחת', וכד בבד עם 'המנוחה' ממשיכים להתעלות מבלי לעצור...

יד. כבר אמר אחד הצדיקים, שכמו שיש סגולה לפרנסה הידועה בשער בת רבים של הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע לקרוא ביום שלישי פרשת בשלח את 'פרשת המן' הכתובה באותה פרשה, כמו כן סגולה גדולה לקרוא את 'פרשת היראה' ביום שלישי פרשת עקב, בכדי לזכות להגיע לידי יראת שמים.

באר הפרשה - פרשת עקב

שואל מעמך, כי אם ליראה^{טו} את ה' אלוקיך^{טז}. וכה כתב רבינו יונה (שערי תשובה שער השלישי ז) וז"ל, ידוע תדע כי יראת ה' יסוד המצות, שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלוקיך. ובוזה ירצה ה' את ברואיו כמו שנאמר (תהלים קמו יא) 'רוצה ה' את יראיו'. ותקנות חכמים וגדריהם יסוד לדרך היראה, כי יעשה גדר והרחקה פן תגע יד

אדם באיסור התורה, כבעל השדה אשר יעשה גדר לשדהו מאשר יקר בעיניו כי ירא פן יכנסו בו בני אדם והיה למשלח שור ולמרמס שה, בענין שנאמר (ויקרא יח ה) 'ושמרתם את משמרתני', ועשו משמרת למשמרתני (יבמות כא.), ורב הוהירות והגדר והרחקה מן האיסור הלא זה מעיקרי המורא^{יז}, והמרבה להיזהר יגיע אל השכר הגדול, בענין שנאמר (תהלים יב) 'גם עבדך

באמת אמרו שאין הדברים אמורים דווקא על יום שלישי פרשת עקב, אלא בכל עת מצוא 'סגולה' גדולה לזכות להשרשת יראת שמים בליבו - לקרוא פרשת היראה שניים מקרא ואחד תרגום, כלומר שיקרא מקראי קודש אלו ויחזור לקרוא אותם בכדי שיכנסו לתוך הלב, ויתרגם אותם לפי עניינו...

הרה"ק רבי אליעזר מביקסאהד זי"ע (שם אליעזר ח"א, אבות פרק ג) רמז על זה בדברי התנא עקביא בן מהללאל (אבות ג א) 'הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה', שכוונת התנא לומר שיסתכל האדם בשלשה היינו בפרשה השלישית שבחומש דברים, שבה כתוב פרשת היראה - 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה', ועל ידי זה 'אי אתה בא לידי עבירה'.

טו. והפירוש הפשוט של 'יראת שמים' הוא כמו שפירש החסיד יעב"ץ בלשון המשנה (אבות ד ב) 'בן עזאי אומר הוי בורח מן העבירה', מדוע נקט לשון 'בורח' ולא 'התרחק מן העבירה' וכיו"ב, ומבאר וז"ל, כי מדורת אש ועצים הרבה צריך להתרחק ממנה הרחק כמטחוי קשת, ולכן אמר המלט על נפשך מהרה חושה אל תעמוד פן תספה, עכ"ל. וכלומר, שאדם צריך לפחד ולהתיירא שלא יחטא, כי תמיד עומד עליו היצר להחטיא, והרי זה כמדורת אש ההולכת ומתפשטת שסכנתה מצויה וגדולה ואין עצה אלא לברוח ממנה, כך גם מצוי ביותר להיכשל בחטא, ואם לא ישים אל ליבו ולא יחיה בפחד וביראה הרי הוא עומד ממש 'בתוך האש'.

וזוה נרמז במה שנקרא 'יראת שמים', כי השמים הם 'אש ומים' יחדיו, והם שני הפכים הסותרים זה את זה תמיד. ומרמז לאדם בבואו לירא את ה', שתמיד יהיה במצב מלחמה פנימית, להילחם עם יצרו ועם הגוף העכור ולעשות אך רצון קונו וחפץ צורו.

ואכן, זהירות מיוחדת יש להיזהר מה'קרירות' בענייני יראת שמים, וכמסופר על הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע שפעם ביו"ט של סוכות בעת אכילת המרק שאל את משמשו, מדוע המרק כה קר, אמרו לו מפני שהעבירוהו ברחובה של עיר (מהבית אל הסוכה), נענה הרה"ק ואמר ומה אם המרק שאין לו כל 'הרגשה' מכל מקום בעברו ברחוב העיר התקרר, קל וחומר לאדם שיש לו הרגשת הלב עד כמה מתקרר הוא בעברו ברחוב העיר...

אל הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע נכנס פעם יהודי ושאלתו בפיו, היות והוצע לו לעבוד בין אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות, באופן שברור לו שלא יעבור לא על איסורי תורה ואפילו לא על דרבנן, אלא שמסוכן הוא להיתפס ל'קרירות'... ענה לו ה'חזון איש' - קרירות הוא ביהרג ואל יעבור.

וכך אמר הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע כי בלשון בני אדם ייאמר על אדם החולה שיש לו 'חום' שהוא מצונן, לכאורה היו צריכים לומר שהוא 'מחומם', אלא ללמדך שחום חיצוני וזו אינו אלא קור וצינה... וד"ל.

טז. מרגלא בפומיה דהרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע לפרש בנוסח ברכת 'מעין שבע' שאומרים בליל שב"ק לפנינו נעבוד ביראה ובפחד - ס'כאפט א פחד ווי אזוי זעהט אויס אונזערע יראה', פירוש, שאוחז בנו פחד גדול איך נראית היראת שמים שלנו מהבורא יתב"ש.

יז. סיפר ה'מגיד מישרים' פמ"מ הרה"ג רבי חזקיהו יוסף קרלנשטיין שליט"א שהכיר 'בעל תשובה' שאחז במנהג טוב והוא מקפיד על כך עד מאד, שבכל עת שהוא שומע דיבורי לשון הרע - ללא נפקא מינה מי הוא המדבר, הרי הוא בורח משם כל עוד נשמטו באפו, אף אם ה'נשארים' הינם חבריו הקרובים ביותר. כשנשאל האיש מניין למד הנהגה נעלית כזו, מהיכן יש לו כזו עזות דקדושה לעזוב את החברים מבלי לחוש שום אי נעימות... השיב להם במעשה שהיה עמו בשנות עבר, בטרם עבר עליו רוח טהרה, כי היה לו ידיד נאמן שהיה שותף עמו בעסקיו,

באר הפרשה - פרשת עקב

ז

נוהר בהם בשמרם עקב רב'. על כן אמרו (ירושלמי ברכות פ"א ה"ד) 'חביבין דברי סופרים יותר מיינה של תורה', כי גרריהם וגזרותם מעיקרי היראה". ומצות היראה שבר הרבה כנגד מצות רבות כי היא היסוד להם". עכ"ל.

וכבר אמרו חז"ל (ברכות ל:): 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים'. עפ"י פירש הרמב"ן (ה כו) מה שנאמר 'מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי ולשמור את כל מצוותי כל הימים', דלכאורה קשה היאך שייך לומר מי יתן גבי הקב"ה שהוא כל יכול,

ויהי היום החליטו שניהם לנסוע לטייל ברחבי הג'ונגל (jungle), ושכרו ביחד ג'יפ (Jeep) המתאים לנסוע בתוככי היער העבות והסבוך, באמצע טיולם יצאו שניהם מהרכב והחלו לטייל בין העצים, לפתע הופיע לנגדם מין בעל חי הנקרא צ'יטה (ברדלס), והוא מין נמר מסוכן אשר מסוגל לטרוף בני אדם לשבור רעבונו – גם הוא נחשב כ"יחיד מומחה" במהירות ריצתו, הלה החל לרוץ לעברם, והם נבהלו ונסו על נפשם, אלא שהצ'יטה בעקבותיהם ודולקת אחריהם במהירות עצומה. תוך כדי המנוסה אמר 'השותף' לחברו, כל רצוני ושאיפתי עתה, אחת שאלתי אותה אבקש, שאני אקדים אותך.. וזאת בכדי שהחיה המפחידה תקדים לתפוס אותך תטרוף תאכל ותשבע, ותניח לי... נדהם הלה מהאכזריות היוצאת מפי חברו ידידו ושותפו... ואמר 'לשותף' היאך תדבר אלי דיבורים כאלו, השיב השותף בנוגע לענייני חיים ובמוות אין חברים... וכאשר הנידון אם אני אחיה אם לאו בוודאי אביט כעת רק על עצמי שאנכי אחיה ואתה תלך ל... ואכן ב'ריצתם' הצליח השותף להקדימו, אלא שמן השמים הכניסו בליבו מחשבה, מוטב אנוס לצד שמאל, כי החיה תמשיך במרוצתה כנגדה ואני את נפשי הצלתי, ואכן סיבב עצמו לשמאל הדרך, והחיה רדפה אחרי 'השותף' ותפסה אותו בקרסולו ממש סמוך ליד הג'יפ, ולא השאירה ממנו זכר כי אם 'צוואה' לדורות בחיים ובמוות אין חברים... ולאחר שחזר בתשובה וקיבל עליו עול תורה ומצוות, למד כי 'חיים ומוות ביד הלשון', ונזכר באותו מעשה שבחיים ומוות אין חברים... על כן בורח מפני לשון הרע כי בדבר הנוגע לעצם החיים אין חברים... וכדבר הזה ייאמר גם בענייני יראת שמים, וביותר לגבי ה'כלים הטמאים', כי 'אם יפתוך חטאים' נוס והימלט על נפשך כמטחוי קשת... ואל תאמר לעצמך 'לא נח לי לעזוב חברים'... ואל תשמע לקול יצרן הרע בתחבולות שוא כי 'מצוה' להיות חברו להשפיע עליו לטובה... אלא זכור ואל תשכח בחיים ובמוות אין חברים... כשהדבר נוגע לעצם החיים אין מקום לחשוב כלל על 'חברים' מפוקפקים כאלו, ואתה את נפשך הצלת...

יח. ובזה פירש האור החיים הק' זי"ע במה שנאמר בפרשתן (יא כב) 'אם שמור תשמרון', שכפל הכתוב ב' ענייני שמירה, ומבאר וז"ל, אם שמור פירוש אם תעשו שמירה למצוות, בזה תהיו בטוחים שתשמרון את כל המצוות, אבל בלא משמרת תהיו נכשלים בחלק מהמצוות, כגון מצוות שבת אם לא יוסיפו מחול על הקודש יש לחוש שיהיו נכשלים בגופו של שבת. עכ"ל.

יט. מעיקרי יראת שמים' היא שמירת האדם את עצמו בקדושה והטהרה. ובכלל זה בעניין שמירת העיניים, וכבר אמרו צדיקים ש'יראה' אותיות 'ראיה', שהוא ה'שער' והמפתח לכל ענייני הקדושה. וכן רמז הרה"ק רבי מאיר מפרימשאלן זי"ע בקרא בריש פרשתן 'והיה עקב תשמעון', ואמר שעק"ב הוא ראשי תיבות, א'ות ב'רית ק'ודש, וידוע ביאורו של הרה"ק מקאברין זי"ע מדוע רמזו באות ע' תחת האות א', כי מידה זו אינו בנמצא רק במי שמוסר את ה'עיניו' ל'אלופו' של עולם, כי הפתח הוא בשמירת עיניים, והיינו ש'עין רואה ולב חומד וכלי מעשה גומרים', כשישמור על עיניו ממילא יישמר כל האדם בקדושה (אמרות משה פר' עקב).

אין לתאר את גודל הנחת רוח והשמחה שיש במרומים מאותו השומר את עיניו, וכמו שביאר הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זי"ע במה דאיתא (תענית כו:): 'לא היו ימים טובים לישראל כחמישה עשר באב וכיום הכיפורים, שבהן בנות ירושלים יוצאות וכו' ומה היו אומרות בחור שא נא עיניך וכו', כי אין יום טוב ושמחה גדולה יותר מהזמן בו בחור (או אברך...) נוהג בקדושה ומשפיל את עיניו עד שצריכים לומר לו שא נא עיניך...

מובא בהקדמה לספר 'חידושי רבי יהושע דוד' (להגאון ר"ד רוזנפלד זצ"ל מתלמידי הח"ח) שמענו מהגאון רבי שמואל וואזנער שליט"א (זצוק"ל) מה ששמע מרבי יהושע דוד עצמו, שבאחת מנסיעותיו מראדין לביתו אשר בווארשא, כשנכנס ליטול ברכת פרידה מרבו ה'חפץ חיים', אמר הח"ח בזה"ל זיין אין ווארשא און נישט גיין אין ווארשא איז א קרן לעולם הבא, (להיות בוורשא ולא ללכת בוורשא – ברחובות העיר – הרי זה קנין 'קרן לעולם הבא').

ועיי' ב'דרשות שבט הלוי' (עמ"מ מ) וז"ל, שמעתי מאחד מחברי ששמע מפ"ק של הגה"צ בעל החפץ חיים זי"ע, שאמר לו גם כשמונע עצמו פעם אחת ללכת ברחוב בעיר גדולה נעשה מזה קרן לעוה"ב.

באר הפרשה - פרשת עקב

'ייחד לבני ליראה את שמך', וכמו שכתב ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה ואמרת) וז"ל. הנה לכאורה נ"ל, בוודאי יראת שמים היא בידי שמים - ולולי עזרתו ית"ש לא יגיע א' מאלף ליראה את ה'. חוץ ממתי מעט אשר אינם צריכים סעד לתומכם כמו האבות ומשה רבינו ע"ה וכיוצא. אבל זולתם - ראה כמה תפילות התפלל דוד המלך ע"ה ב'תמניא אפי' על כך, אך מה שאינו בידי שמים - היא הבחירה שבלב, שישתוקק אדם וירצה להיות עובד ה' ויתפלל על כך², אותה השתוקקות

היתכן שהוא מבקש ואומר הלוואי שכך יהיה, הלא בידו כח וגבורה, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה את כל המעשים. אלא מאחר שאמרו חז"ל 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים', נמצא שכביכול דבר זה אינו ביד ה' אלא הוא מסור בידו, לכך מתחנן כביכול אלינו ישראל עם קרובו שנמלא את לבבנו ביראת שמים.

ומהדרבים שעל ידם יזכה למידת היראה הוא על ידי שפיכת לב כמים לפני אבינו שבשמים

סיפר יהודי אחד שקרובו היה מאושפז בבית החולים בארה"ב והיה עמו לעזור לו, וחשב לעצמו, אם הביאה אותי ההשגחה עד הנה מוטב שאוסיף לקיים מצוות ביקור חולים עם עוד מאחינו בני ישראל הנמצאים כאן, וחיפש האם יש שם עוד יהודים, ואכן ראה יהודי מבוגר המוטל במיטה ומחובר ל'צינורות' בפניו וכל גופו רח"ל... ואמר לו הלה, יודע אני היטב את מצבי שהנני עומד לעזוב את עלמא הדין ל"ע, אך איני מתיירא כלל לעלות לעולם העליון ולהתייצב בפני ב"ד של מעלה, וסיפר לו כי עבר את מאורעות המלחמה ומשם נתגלגל לארה"ב, ובנה ביתו ואף נולדו לו ילדים, אלא שלדאבון ליבו כל בני המשפחה 'ירדו' וחדלו מלשמור תורה ומצוות ואף השאירוהו בודד בעולם, ומאחר שהיה 'רווק הדר בכרך של רומי' נקל לשער את הנסיונות שעברו עליו... יום אחד התבונן לעצמו בגודל מעלת העמידה בנסיונות, וכיצד יקבל שכר טוב על כל התגברות והתגברות, ובכדי להמחיש לעצמו היטב צייר במוחו כיצד מקבל חמש דולר על שעבר ברחוב פלוני ונזהר על עיניו, לעומת זאת אם ישמור עיניו ברחוב גדול יותר אזי יקבל עשר דולר, ואם יתגבר כארי בלכתו ברחוב הראשי הרי 'הרוויח' עשרים דולר, הכל כפי הקושי... וכך חי ברגשות קודש אלו במשך תקופה, כשבכל לילה בשכבו על משכבו היה מחשב 'חשבוננו של עולם' כמה הרוויח היום... כך וכך... וכן מתקופה לתקופה חישב כמה הרווחתי בתקופה האחרונה, כך וכך כבר שווה רכושי, כשהוא 'משתכר' ומרוויח אלפי דולרים המצטברים לחשבוננו... לא עברו ימים רבים והחל להרגיש טעם נפלא בעשיית המצוות וקיום רצון ה' וכולו מתמלא ביראת שמים טהורה, עד שעתה 'לעת מצוא' - זו מיתה מרגיש שעוזב את העולם נקי בלא חטא... כיצא בדבר סיפר אחד שהסיע תלמיד חכם חשוב וירא שמים מרבים, ובאמצע הנסיעה הוצרך הלה לירד במקום שיש בו נסיונות לרוב... והלך ברוגע מבלי הביט ימין ושמאל... כשחזר אל הרכב לא התאפק הנהג ושאלו, ילמדנו רבינו כיצד הצלחת לשמור עיניך במקום מסוכן זה, השיב לו, כי הנה מטבע הבריות בהגיעם לידי נסיון שמירת עיניים הם חושבים 'מי יודע מה הפסדתי'... אלא שיודעים שצריך 'להקריב' למען שמו ית', אך דא עקא, שפעמים נקל לו להקריב ופעמים שקשה לו... אני לעומת זאת הולך ברחוב כשעיניי מושפלות למטה, ובכל העת אני חושב לעצמי ב"ה הרווחתי עכשיו, עוד פסיעה - עוד רווח, ובכל הזמן הנני אוגר וצובר רווחים בלי סוף... על כן נקל לי לשמור עיניי, כי מי פתי ולא ירצה להרוויח...

פשיטא ואין צריך לומר, כי הדרך המובחרת ביותר היא שלא לילך כלל באותם מקומות מסוכנים, וכדאיתא בגמ' (ב"ב נז:) שההולך ברחוב ושומר את עיניו אך היה יכול לילך בדרך אחרת שאין בה נסיון כזה - נקרא רשע, אך הדברים אמורים במקום שאין ברירה ומוכרח ללכת, שישים אל ליבו כמה הוא מרוויח ברוחניות ובגשמיות בכל פעם שעושה רצון ה', ואל יחשוב ש'מפסיד', כי באמת אינו מפסיד כלום...

כ. ידוע פירושו של 'החת"ס' (תו"מ קכט ד"ה והנה, וכן איתא בתפארת שלמה בפרשת ואתחנן) 'מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי', דלכאורה היה לו לומר מי יתן והיה לבבם ליראה אותי, ומהו תיבת להם, אלא על פי מה שאמרו חז"ל (בר"ר לד י) 'צדיקים ליבם ברשותם', ואילו 'רשעים הם ברשות ליבם' והיינו שהיצר שבליבם שליט עליהם לעשות בהם כטוב בעינינו, וזהו שאמר ה' מי יתן והיה לבבם 'להם', שיהא ליבם ברשותם למשול עליו להטותו לטוב שלא לילך אחר ההבל וריק שמפתם היצר.

כא. העיד הגאון החסיד רבי אלימלך אשכנזי זצ"ל ממה שענינו ראו ולא זר, בשעה שאמר הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע את ברכות השחר (באחד מימי החול), כאשר הגיע לבקשה 'ואל תביאנו לא לידי חטא ולא לידי עבירה ועוון...' היה מחלה את פני קונו כבן המתחנן בפני אביו... בבכיות ובקשות, מתוך יראתו העצומה, יראה שמים ויראת חטא.

ליראה את ה', שעל ידי יראת שמים נחשב הבורא ל'שואל' ומתחייב לשמור אותו מכל רע, מכל היוק והפסד אפילו מאונסים, והיינו טעמא 'כי כל הנאה שלו', שזהו הנחת רוח הגדולה ביותר שיש לפני המקום ב"ה בשאיש יהודי מתגבר ביראת שמים, ועל 'הנאה' זו כביכול מתחייב הוא אפילו באונסים (הובא בשמו במאמרי קודש למהר"ש מבעלזא ז"ע).

ולא זו בלבד שישמרהו הבורא מכל רע, אלא יוסיף להשפיע עליו כל טוב^{כב}, וכמו שביארו ב'דעת זקנים' מבעלי התוס' את לשון הכתוב 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלוקיך' וגו', שכבר הקשו בגמ' (ברכות לנ:): 'אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא', וביארו בזה"ל, ויש לומר דאקרא דלבתריה קאי 'לשמור את מצות ה' וגו' לטוב לך', כלומר אינו שואל ממך דבר זה כי אם לטוב לך

לבד אינה בידי שמים והיא מבחירת האדם, על כן אמר 'מי יתן והיה לבבם זה ליראה אותי' ולא אמר 'מי יתן ויראו אותי' - שהרי אף ה'יראה עצמה' אינה בידם, אלא מי יתן והיה לבבם זה ליראה - שיהיה חמדה בלבבם ליראה.

משלם שכר טוב ליראיו - היראה כלי לשפע ברכת שמים הרה"ק רבי ברוך ממעז'בוז ז"ע ביאר בלשון הכתוב 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך', כי הנה מצאנו בהלכות שומרים (ע' ב"מ צד:): שיש ד' שומרים ואלו הן, שומר חינום והשואל נושא שכר והשוכר, החמור מכולם הוא 'שואל' - שנתחייב בשמירה מעולה ביותר, הואיל וכל הנאה שלו (שאינו משלם כלום בעד החפץ ורשאי להשתמש בו), לכך מחויב אפילו באונסים, כיו"ב ועתה ישראל מה ה' אלוקיך 'שואל' מעמך - היאך יהיה הקב"ה כשואל כביכול לגבי האדם, כי אם

וכתב המהרש"א (ח"א ברכות י.) וז"ל, וזה המבקש רחמים על עצמו להחזירו בתשובה הרי זה בכלל 'הרוצה לטהר', עכ"ל. וכבר איתא מצדיקים (הרה"ק מקאצק ז"ע, אהל תורה עקב), כי בכל ענייני עולם אם תתפלל ותבקש מהקב"ה להשיגם - תלוי הדבר בידי שמים אם לשמוע תפילתך, אבל התפילה על יראת שמים אינו בידי שמים, וכביכול מחויב הקב"ה לשמוע בקול תפילתו.

וכך כתב הכלי יקר (ג כג) שהמבקש מהקב"ה שיוכל לעשות מעשים טובים 'זה דבר אמיתי ששורת הדין נותן שימלא ה' משאלות לבו יען כי אינו חפץ כי אם את אשר חפץ ה' בו'.

כב. סיפר כ"ק האדמו"ר מסקולען מאנסי שליט"א שפעם ביקש איש יהודי מאביו ז"ע סגולה לפרנסה, נתן בו הרבי את עיניו וראה שהוא צריך 'חיזוק' גדול בענייני יר"ש, ונענה, כי יאמר בכל יום 'פרשת היראה', סברו שמא לא הבין הרבי היטב מה שאמרו לו, או שמא נתחלף לו פרשת היראה בפרשת המן, על כן חזרו ואמרו, רבי שאלנו על הפרנסה לא על היראה, אמר להם, הנה כתיב (תהלים קיא ה) 'טרף נתן ליראיו', מעתה מצינו 'סגולה' פשוטה לפרנסה - לא 'עצה' או ברכה אלא 'סגולה'... האומר פרשת היראה יקנה את היראה כקנין נצח, ומכיון ש'טרף נתן ליראיו', הרי הקונה 'יראת שמים' במידה גדושה ממילא ימלא הקב"ה את ידו מידו הפתוחה והרחבה.

וכך מתאמרא בשם צדיקי קמאי ז"ע לדרוש בלשון הכתוב (תהלים קמה טו) 'עיני כל אליך יְשַׁבְּרוּ ואתה נותן להם את אכלם בעיתו', אל תקרי יְשַׁבְּרוּ אלא יְשַׁבְּרוּ, ר"ל, שאם 'משבר' את עיניו אזי יתקיים בו 'ואתה נותן להם את אכלם בעיתו', שזוכה לפרנסה...

וכבר איתא בספר 'בעל שם טוב' (פרשת לך ג) וז"ל, שמעתי ממורי זלה"ה בשם רבינו סעדיה גאון, כי עיקר בריאת האדם בעוה"ז הוא לשבר מדות רעות שלו הטבעיות וכו'. ובהמשך דבריו: וזהו שאמרו חז"ל (שבת קנב.) האי מאן דאתיליד ביום ג' בשבת הוי עתיר וזנאי וכו'. וקשה הא הם שני הפכים, אם הוא זנאי ראוי להיות עני ולא עושר, כדכתי' (משלי ו כד) 'בעד אשה זונה עד ככר לחם' (וכדאיתא בסוטה ד:). ומבאר דכיון שהיה בטבעו להיות זנאי ושיבר טבעו, עיי"כ נעשה עשיר, וכדמצינו ביוסף הצדיק שע"י שנלחם ביצרו זכה ונתעשר, דיוסף הוא השליט.

הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל ז"ע אומר שכל הברכות וההבטחות הגדולות הכתובים בפרשתן באים לאדם אך ורק אם שומר על העקב - שהוא ראשי תיבות ק'דש ע'צמך ב'מותר, כי כך יזכה האדם לירש טובה וברכה. כי בשמי שמים ההנהגה היא כביכול כמו בבנק הנהוג בעולם הזה, שאפשר 'להפקיד' את כל ההנאות שנמנע האדם מהם, וממה שהתקדש במותר לו, ובשכר זה אפשר 'למשוך' ממנו רפואות וישועות, וכל מיני ההשפעות הטובות בבני, חיי אריכי ומזוני רוויחי.

להנאתך ולהרבות לך שבר, עכ"ל^ג, וכלומר שכל תכלית 'הבקשה' והציווי על יראת שמים אינו אלא 'להנאתך' - בכדי שיוכל הקב"ה להרבות שברו, והכלי המחזיק ברכה הוא יראת שמים.

וכך אמר הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע (נ"א בפרשתו), דהנה הבורא ברוך הוא לא ברא את עולמו רק להיטיב לברואיו, אלא שהם צריכים לזה כלי ראוי ומוכשר לקבל ההטבה, וכמשל למי שרוצה לשלוח לחברו יין או דבש ואין לו כלי נאה ויפה, הרי הוא שואל מחברו (המקבל) כלי נאה של כסף, בו ימלא הנותן את היין או הדבש ושולח לזה שהכלי שלו, והנמשל מובן, שהאדם הוא הכלי לקבל, והכשרו ותיקונו של הכלי (היינו של האדם עצמו) הוא היראה ואהבה וקיום מצות ד' וחוקותיו וכל דרכיו, ובוה נעשה האדם כלי נאה ויפה, ושואל השם יתברך הכלי הזה וממלא אותו כל טוב. וזהו מה ד' אלוקיך שואל מעמך, רצה לומר אימתי השם יתברך שואל מה שיש עמך, דהיינו הכלי שלך כדי למלא אותה שפע טובו וברכתו, כי אם ליראה... ואז יהיה כלי יפה ונאה ומוכשר לקבל וישאל ממך הכלי שלך, דהיינו את עצמך, לטוב לך כדי שייטיב לך ועל ידך יבואו טובות והשפעות לכל ישראל וקל להבין (עכ"ל בשניו).

וז"ל, אוצרו הטוב - היינו אותו אוצר שהקב"ה עושה בשמים מיראת ה' אשר בך, כי היא אוצרו כמו שנאמר (ישעיה לג ו) 'יראת ה' היא אוצרו, ר"ל של הקב"ה, כמו שפירש רבינו בחיי (שמות יש ה) שכל מלך עושה אוצר וסגולה מדבר שאינו מצוי בידו בכל עת כמו אבני יקר, וכן 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים' (ברכות לג:) ע"כ הקב"ה עושה אוצר מיראת ה' אשר בך^ד. ושם תמצא לומר שיש אליו ית' איזו צורך באוצר זה, ע"כ אמר יפתח ה' לך את אוצרו הטוב, אין לו ית' שום צורך באותו אוצר כי אם לך הוא שמור ליתן לך משם כל צרכך ולפרנסך משם, ואין הקב"ה מוסר מפתח של אוצר זה אל השליח אלא הקב"ה בעצמו ובכבודו מחזיק בידו כי האוצר הלזה חביב עליו מאד. עכ"ל (ועיי"ש עוד) ע"כ.

חביבין ישראל - חביבות הבורא לבני ישראל בהתגברותם על הנסיונות

בפרשתן מצינו דברי תוכחה שהוכיח משה לבני ישראל על חטאיהם במדבר, ובתוך הדברים אמר (ט) 'ואתנפל לפני ה' כראשונה ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי וגו'', ואינו מובן מה 'תוכחה' יש בזה לבני ישראל, ומה היה רע בעיני משה שהיה במרום ארבעים יום שהלא זהו התענוג הגדול ביותר לעמוד לפני ה', וכי ללחם ומים היה צריך...

ומבאר הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (ראש השנה ד"ה או יאמר אתם נצבים), שמשנה רבינו התאונן שמחמת

דברים נפלאים מצינו ב'כלי יקר' על הפסוק (להלן כה יב) 'יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים',

כג. כעין זה פירשו עוד ב'דעת זקנים' את האמור בפרשתן (ח ג) 'למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם', וז"ל, ולא תשים בטחונך על הלחם ועל המזונות, כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם - על כל מצותיו וחקי שיצאו מפיו יחיה האדם והם יתנו לך חיים בעולם הזה ולעולם הבא.

כד. כלומר, שכל אחד עושה 'אוצר' ממה שאינו מצוי כל כך בידו וכפי מדרגתו, העני יטמין בכספת (סעי"ף) \$ 1,000, ובעה"ב רק 10,000, העשיר הקטן יטמין 100,000 והגדול יותר 1,000,000... ואילו ה'מלך' יטמין דבר נדיר ביותר כמו אבני יקר, כן הוא כביכול כלפי שמים - שהרי כל העולם כולו שלו, חוץ מ'יראת שמים' שהיא נחשבת כמי שאינה מצויה בידי הקב"ה, ולכן, עושה הקב"ה 'אוצר' מיראת ה' אשר באדם.

כה. שמעו נא למעשה נורא שאירע אך לפני כשבועיים בארץ הקודש, בתינוק שזכה ל'תחיית המתים' רק בזכות 'יראת שמים'... כי משהגיע עת לידתו כל בית החולים נעשה כמרקחה, מומחים גדולים מצוות הרפואה הובהלו בדחיפות כל חד וחד ממקומו, וכולם קבעו פה אחד תינוק זה ללא רוח חיים הוא רח"ל... האב שראה בצר לו 'זכר' היטב כי אך לפני תקופה קצרה קנה 'טאבלט' שאינו מוגן ומוכשר כראוי וכהגון, ומיד קיבל על עצמו שבבואו לביתו בראש ובראשונה יקיים מצוות 'ובערת הרע מקרבך', ישבר את הכלי וינפצנו לשברי שברים, באותו רגע אירע נס ופלא, והחל לפעם בו רוח חיים עד שבס"ד נולד תינוק בריא ושלם ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, ולא נודע כי אך לפני רגע הייתה הבהלה שולטת בכל פינה במחנה... (בא וראה תחבולות היצר ומימותיו, כי בבואו הביתה החל מיד היצר לפתותו ולהטות לבבו שלא כך היה 'בדיוק' וכו' ואין צורך לו לעמוד בקבלתו... אך הוא התגבר וניתן את הכלי לרסיסים).

הטאם הוצרך להיות פעם שניה בשמים ארבעים ימים העשיה הגוף עם הנפש יחד, כשהיצר עומד לנגדו ומסיתו ולילות, ועליה זו ירידה היא, כי סוד כל בריאת העולם והאדם כובש יצרו ומתגבר עליו לעשות רצון הבורא רק עבור האדם - כשהוא בחיים חיותו עודנו בעולם ב"ה ועובר הש"י... וזהו עיקר חיותו של אדם י, לחיות

כו. ויתבארו הדברים ביותר, כי הנה מדרך 'הרשויות' לפזר מלח הרבה על הכביש בעת ירידת שלגים בכדי להמיס את השלג, למען יוכלו הבריות לנסוע בדרכם באין מפריע, אמנם כידוע המלח 'אוכל' את הכביש, וכמאמר הכתוב 'גפרית ומלח שרפה כל ארצה', ונעשה חורים וסדקים על הכבישים, מעשה ובאחד המקומות נפער חור גדול באמצע הכביש, עד שכל הנוסעים שם הוכרחו לנסוע בדרך עקלתון סחור סחור. לכן שלחו הממונים איש מומחה שיתקן את הכביש, והנה הלה בדרך נסיעתו לשם נהג ככל העם, ואף הוא נסע מסביבות הבור... והמשיך באותו הדרך לחיים ולשלום... שאלו אותו הממונים מפני מה נסעת בדרך עקלתון ולא בסמוך לחור, השיב להם לפי תומו, כי רצפת הכביש היתה שבורה וסדוקה ולא היתה אפשרות לנסוע שם, גערו בו, אוי כסיל שכמוך, וכי יש לנו צורך שתיסע בכביש להנאתך במקום המתוק... והרי כל 'שליחותך' לא היתה אלא לתקן את החור והבור...

על דרך זה ממש, כל תכלית ירידת האדם לעולם הזה הוא רק עבור אותם 'החורים' והנסיגות, למען יתגבר על יצרו 'ויתקן' את הקלקלה... והלה מתאונן על הנסיגות ואומר שרוצה לנסוע רק בדרך המלך באין מעצור ומפריע... שמעתי מאחד מגדולי הדור, ששמע ממי ששמע מהגה"ח רבי מענדיל פוטערפאס זצ"ל, וכך הוה מעשה, באחד מימי שהותו במדינת סיביר מאחורי סוגר ובריה, ניגש אליו אחד מהאסירים היהודים, ו'הזכיר' את עצמו בבקשת 'ברכה' - היות שהיום לעת ערב זמן בריחה הוא לו מהמקום הזה, על כן הוא מבקש ברכתו שיצליח ה' דרכו, ויצילו מכל צרה וצוקה.

ר' מענדל הביט בו כמי שהשתבשה דעתו עליו, ותמה בפניו, וכי איך תעלה על דעתך להימלט מהמקום הזה... והרי כאן דלתיים ובריה, חומות גבוהות ובצורות, 'גדר תיל' (barbed wires) וכל מיני שמירות ע"י שומרים חמושים וכלבים, וכל נסיון להימלט ממקום זה אינו 'ספק' פיקוח נפש, אלא פקוח נפש וודאי, ענה לו היהודי, זה זמן ארוך מאד ששמתי אל לבי וראיתי שבכל יום ויום בשעות הערב ישנם 30 רגעים (שניות) שאין שמירה וחילים מסביב למחנה, כי בשעה זו מחליפים החיילים את משמרתם, ובין משמרת לשניה אין החיילים נצבים על עמדם. וכבר זמן רב שהנני קודח נקבים נקבים בקיר החומה בצורה של עיגול סחור סחור, כל יום מעט מעט, ובלילה הבעל"ט הנני עומד ללכות את כל המלאכה, אז לא יידרש מעמי רק לדחוף מעט באמצע העיגול, וממילא יפתח חלל קטן ומשם אמלט מהמקום הנורא הזה...

ויהי בערב, מיהר ר' מענדל לאותו מקום, לראות היצלח ה' דרכו, ואכן, לעיניו נגלה המחזה הגדול, שבשעה היעודה בועט האיש ב'עיגול' ונפתח בפניו חלל ריק בחומה, והוא יוצא דרכו ל'אוויר העולם' והחל בורח כל עוד נשמתו באפו, לפתע... יצאו והגיחו מן הצד שני כלבים ענקיים שמראיהם נורא ואיום, והתחילו לדלוק אחריו כדי לתפסו, והנה רואה ר'מענדל, איך שהיהודי מוציא מכיסו תוך כדי ריצתו (ככלות כוחותיו) שתי חתיכות בשר שמן, והוא זורקם בחזקה לאחוריו, מה עשו הכלבים, שכחו שיש 'בורח' סורר לפניהם, ולא ראו לנגד עיניהם אלא 'בשר', עזבו הכל ופנו לסעוד סעודתם.

השומר (החדש) שראה מרחוק את כל אשר נעשה נהנה לראות שהכלבים פועלים פעולתם כראוי, אבל, בראותו שהיהודי זורק בשר והכלבים עוצרים ממרדפם, עלה עשן באפו, הוציא את כלי זיינו (נשקו) וירה בכלבים למיתה, ר' מענדל תמה והשתומם מאוד מאוד, וכי מה ראה השומר להעניש את הכלבים... ועוד, הרי עונש גדול יותר הוא ל'בעל הכלב' מלכלב עצמו, שהרי הוא מפסיד את כלבו... אחר זמן, כשמצא ר' מענדל 'עת רצון' לפני השומר, הביע את תמיהתו בפניו, ושאלו על מעשיו, ענה לו השומר, שמע נא, הננו משקיעים בכלבים אלו השקעה מרובה, חודשים ארוכים הננו מוציאים עליהם הוצאת הון עתק, וכוחות מרובים כדי לאלפם, עד שמעמידים אותם על משמרתם.. וכי על מה משקיעים בהם כ"כ הרבה מעות, זמן, כוחות הנפש והגוף, הלא דבר הוא - כדי שאם יקרה מקרה כזה של בריחה יעמדו כלבים הללו על משמרתם וילחמו בעדנו, אבל אם בבוא העת שלזה הם נועדו, תפסם 'בולמוס' של בשר, ואינם ממלאים את תפקידם, מה תועלת וצורך יש לנו בהם, על כן הרגתי אותם על אתר.

מרגלא בפומיה דר' מענדל לספר עובדא זו בכל עת, בדמעות על לחיו, באמרו, האדם יורד להאי עלמא כדי לעבוד את בוראו, ולעמוד בנסיגות שמנסים אותו בכל עת מן השמים, אם ברגעים הללו תפסו בולמוס של בשר

(ומדוע אמרו במדרש שהקב"ה קרא את ישראל על שמו). אבל באמת י"ל, בפירושו של הפסוק (שמשבח את בני ישראל) 'אני אמרתי אלוקים אתם ובני עליון כולכם', ואם רצונך לדעת מפני מה החשיבן כל כך לקוראם בשמו, ומפרש הפסוק 'אכן כאדם תמותון' - שיש לכם יצה"ר שמפיל אתכם לידי חמדות ותאוות גשמייות, וזה נקרא 'מיתה' - שנופל ממדרגתו, ואינם מתייאשים אלא הם לוחמים כנגד היצר הרע ומנצחים אותו, לזה אמרתי אלוקים אתם, וזהו (המשך הפסוק) 'קומה אלוקים' - כשמקיימין הישראל הנקרא אלוקים, ועובדים את ד' בכל לבם, אז 'שפטתה הארץ' - צדיק גוזר והקב"ה מקיים, ומשפיע להם בני חיי ומזוני אמן נצח סלה. עכ"ל.

והדברים אמורים ביותר בדורנו אנו, דור עקבתא דמשיחא, כי רבה ועצומה היא הנחת רוח שיש לפני המקום ב"ה כאשר גם בזמנים קשים כאלו, כשהחושך יכסה ארץ וכל זאת באתנו ולא שקרנו בבריתו, ועדיין אנו נאבקים ומתבוססים בדם במלחמת היצר. וכפי שהוסף לומר עוד הרה"ק העבודת ישראל זי"ע (הפסרת פר' וירא) וז"ל, 'ויאמר היטבת חסדך האחרון מן הראשון לבלתי לכת' וגו' (רות ג י), ר"ל שעתה הכנסת ישראל עושין חסד יותר כמה שעובדים אותו ית' וכו', משא"כ חסד הראשון דכתיב (ירמיה ב ב) 'זכרתי לך חסד נעוריך', איננו גדול כל כך, כי זודאי אין חידוש ב"כ, שהרי ראו כל הניסים שעשה להם במצרים

מתוך מלחמה תמידית והתחדשות במלחמה, כמו שאומרים (פיוט למוסף ליו"ט) ואביתה תהלה מקרוצי חומר כו'. ולזאת צריך האדם לתת שבה והודי' על כל שעה ורגע שהוא עודנו בחיים ויכול לעשות רצונו ית"ש כי זה כבודו, וזה שהי' משה רבינו עליו השלום מוכיחם על מ' יום שהיה במרום בבחינת מלאך ושרף, ובטל ממנו מלחמת היצר, וזה (הימים האלו) היו חסרים ממנין שנותיו. והוכיחם על כך, כי כל זה היה מחמת חטאת בני שהוצרך לעמוד במרום לבקש עליהם רחמים.

וכן איתא ב'אור החיים' (כמדבר טו כב ד"ה עוד נתכוון) על הפסוק 'אלוקי הרוחות לכל בשר', שביותר יש לו להקב"ה נחת רוח מברואי מטה הנמצאים בתוך 'בשר ודם', וז"ל, למעלה מהם השיר והשבח העולה מהנשמות אשר הם בעולם הזה אשר הם תוך הבשרי' המונעם מהכיר ה' כ"ח, והם מתעצמים לאהוב ה' ולשבחו ולהודות למאמרו, זה עליון וחשוק אצל הבורא למעלה מהכל, ע"כ.

דברים נוראים כתב הרה"ק העבודת ישראל זי"ע (ליקוטים תהלים בסוף הספר) על הפסוק (תהלים פב) 'אני אמרתי אלוקים אתם, אכן כאדם תמותון...'. הנה איתא במדרש 'אין קורין אחר בשמו, אבל הקב"ה קורא את ישראל בשמו שנאמר 'אני אמרתי אלהים אתם'. (ולכאורה צריך ביאור שהרי) כתוב לאחמ"כ 'אכן כאדם תמותון' - משמע שבאמת לא נקראו בשמו

והוא שוכח מתפקידו ופונה לעסקיו או שאר שטויות והנאות עולם הזה, ואינו עומד בגבורתו לעמוד על משמרתו במלחמת היצר... מה תועלת יש... והוסיף ר' מענדל בלשונו 'הונט וואס דו ביסט... וואס טויגסטו אויף דער וועלט'... כז. ובזה פירשו צדיקי הדורות (ועיי' בעש"ט עה"ת פר' בראשית הערה ע"ה) מאמרם (פסחים קט). 'אין שמחה אלא בבשר', שכביכול שמחתו של בורא עולם אינו אלא מבני אדם החיים בתוך הבשר ודם - והינם מסובבים בנסיונות, ואעפ"כ עובדים את ה' לפי כוחם, ותוספת דברים אך למותר.

כח. כך איתא מהרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם, מלחמת היצר), וז"ל. היונגע-לייט (אברכים) מפצירים בי להסיר מהם כל עניני תאוות, הלא בלי חמדה יהיה ח"ו כבהמה, זאת מעלת אדם כמה שיוכל לכבוש יצרו חשוב מאד בשמים, אף מה שמונע עצמו ממעט חמדה. עכ"ל. ולהוציא מדעת בני אדם שמי שאין בו שום תאוות הרי הוא כמלאך, כי באמת אינו אלא כ...
ביסוד זה ביאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (הובא ב'תוספות בן יחיאל' על תנב"א זוטא פי"ט ששמעה מפי החת"ס באיזה דרשה) על

הנוסח 'משרתיו שואלים זה לזה איה מקום כבודו להעריצו לעומתם משבחים ואומרים ברוך כבוד ה' ממקומו', כי הנה בשעה שהמלך בביתו אין נחשב מורא עבדיו כ'כבוד', שהרי אין 'כבוד' אלא לרצון, ואינו נחשב אלא כ'מורא' כי מי שלא יכבד את המלך דמו בראשו, רק במדינה אחרת שאינם מתייראים מהמלך ואעפ"כ הינם מכבדים את המלך אז נחשב ה'כבוד' ככבוד... אף לענין המלאכים דרי מעלה ייאמר כן - אין 'כבודם' נחשב ככבוד ה' שהרי אין להם כלל יצר ולא בחירה... ולכן שואלים המלאכים איה מקום כבודו, היכן נחשב 'כבוד לה' - לעומתם משבחים ואומרים - רק כאן בין דרי מטה אשר בידם ניתנה הבחירה ח"ו ל... והם עומדים ונותנים כבוד לה' זה נחשב כבוד ה'.

מוזנא חביבא קמי קוב"ה וכו', מאן דמברך לקוב"ה מנו שבעא בעי לכוזנא לביה ולשוואה רעותיה בחדוה ולא ישתכח עציב וכו', וכמה דאיהו מברך בחדוה ובעינא טבא הכי הבין ליה בחדוה ובעינא טבא, ובגין כך לא ישתכח עציב כלל אלא בחדוה ובמלין דאורייתא, ובתרגום ללה"ק, 'ברכת המזון' חביבה לפני הקב"ה, מי שמברך את הקב"ה מתוך שובע צריך לכוון לבו ולשים רצונו בשמחה ולא ימצא עצוב, וכמו שהוא מברך בשמחה ובעין טובה כך נותנים לו בשמחה ובעין טובה לגי, ומשום כך לא ימצא עצוב אלא בשמחה ובדברי תורה.

ובים, וענני הכבוד מקיפים אותם, ומן ובאר ושלו, בודאי היה להם להכיר אלוקותו, משא"כ אנו שאין אנו רואין שום ענין מאלוקותו יתברך, אדרבה, בין כל דרי תבל בני ישראל שפלים ונבזים זה זמן רב, ואין קול ואין קשב, ואעפ"כ קיינו לוי"ט ויושיענו בב"א. עכ"ל.

ואכלת ושבעת וברכת - מצוות עשה מדאורייתא של ברכת המזון וסגולותיה

בפרשתן (ח י), 'ואכלת ושבעת וברכת' לא את ה' אלוקיך' לג. איתא בזה"ק (ה"ב ריח). 'דברכת

כט. ועל דרך זה ביאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (בספר הזכות) בלשון הפסוק והיה עקב תשמעון, 'והיה' לשון שמחה לפני השי"ת, כי שמחה גדולה לפני המקום ב"ה כאשר עקב - בסוף הדורות - בעקבתא דמשיחא, עדיין תשמעון - ותעשו את רצונו ית' בדור שפל כזה.

ל. דבר נורא אמר הגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל ראש ישיבת 'חברון', בלשון הכתוב (ד ז) 'כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו', שהנה נוהג שבעולם שכל אחד משתבח בעצמו שזכה להיות 'קרוב' של גדול בישראל, זה אומר הידעתי כי אדמו"ר פלוני הוא דודי... והשני משיב לעומתו אני זכיתי להיות נכדו של ראש ישיבת... או הנני בנם של קדושים זכר צדיקים לברכה... אמנם כביכול הקב"ה משתבח על שהוא 'קרוב' לבני ישראל, וכדכתיב 'אשר לו אלוקים קרובים אליו'... ומכאן תשכיל להבין עד כמה הקב"ה חפץ בקרבתם של בני ישראל מתוך אהבה עצומה ויתירה, ועד כמה רצונו ית' שבני ישראל יתקרבו אליו על ידי עשיית רצונו. לא. ידוע שהרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע הזהיר מאד לכוון בברכת המזון יותר מבתפילה, כי תפילה דרבנן, וברכת המזון מדאורייתא (תולדות אהרן להרה"ק מזיטאמיר פר' שופטים ד"ה ראשית).

כתב החסיד יעב"ץ זי"ע (בספרו 'חסדי ה' מאמר אשרי האיש פי"ג) והנראה לי לפי דרכנו אומר דרך הלצה, כי יש מצות עשה ומצות לא תעשה שיש להם מזל - קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם לעשותם בשמחה ובטוב לבב... ואשר לא כן יעשה יאבד מתוך הקהל... - ואלו הן המצוות כגון פורים וביעור חמץ ובשר בחלב וכיו"ב, ויש שאין להם מזל כברכת המזון שהכל מקיימים ואכלת ושבעת ואין הכל מקיימין וברכת את ה' אלוקיך, ורבו האוכלים למעדנים בשובה ונחת ויברכו בקול נמוך ובשפה חלושה ברכה נחוצה רצוצה בלי כונה ובלי דקדוק באמרותיה, ואין צריך לומר באותיותיה - בעודה בכפה יבלעוה.

הגה"צ רבי אליהו לאפייאן זצ"ל היה תמה על ה'הפסקה' המקובלת בעולם הישיבות אחר תפילת שחרית עד לתחילת ה'סדר', באמרו שאינו מבין מה צורך יש ב'הפסק' ארוך כ"כ, והרי די בשהות חמש רגעים כדי אכילת 'פת שחרית' ועוד רבע שעה לצורך ברכת המזון... ישמע חכם ויוסף לקח...

לב. הרה"ק מבעלזא זי"ע היה אומר מדוע טבעו חכמים בלשון ברכת מעין שלוש 'ונברך עליה בקדושה ובטהרה', שלא מצינו נוסח זה בברכת המזון, משום שקודם אכילת פת על האדם ליטול ידיו, לנגב ידיו, לבצוע הפת, לטבול במלח וכו', ונמצא שכל אכילתו היא ביישוב הדעת, וממילא מברך בקדושה ובטהרה. אך לאכילת מזונות אין האדם נצרך ל'הכנה' לפניו, אלא מיד כשחשקה נפשו יאכל תוך כדי אמירתו ברכת 'בורא מיני מזונות', על כן תקנו חכמים לומר 'ונברך עליה בקדושה ובטהרה', להזהיר את האדם שיברך בכוונה כראוי וכיאות [ואגב אורחא יצויין שהיו צדיקים לבית באבוב שהקפידו בכל יום לברך ברכת מעין שלוש בכדי לומר תיבות אלו שאין אומרים אותם בברכת המזון].

ומכלל דבריו שמענו כיצד 'סדר אכילה' של יהודי, והיאך נראית ברכת המזון - בקדושה ובטהרה...

לג. עפ"ז פירש הגה"ק החיד"א זי"ע (ניצוצי אורות שם) את לשון הכתוב (משלי י כב) 'ברכת ה' היא תעשיר ולא תוסיף עצב בה', כי 'ברכת ה' היינו ברכת המזון שהיא הברכה היחידה המחויבת מן התורה, והיא תעשיר אך בתנאי שלא תוסיף עצב בה אלא שתברך מתוך שמחה דמצוה.

באר הפרשה - פרשת עקב

לנגד המקטרגים, עב"ל. ואילו ה'באר היטב' (סי' קפ"ה סק"א) מביא בשם הב"ח, שהאות פ איננה מוזכרת בברכת המזון, כי אות זו מרמזת על שצף וקצף וחרון אף, והזהיר לקרוא ברכת המזון בכונה ניצולה מכל אלולו.

והנה נהגו לומר לאחר 'ברכת המזון' - 'הרחמן שכולו בקשות נשגבות ביותר, וביאר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, שעל כן מבקשים בקשות אלו אחר ברכת המזון,

כתב ה'חינוך' (מצוה ת"ל) 'מקובל אני מרבתי ישמרם א-ל, שכל הזהיר בברכת המזון ליד מוזנותיו מצויין לו בכבוד כל ימיו'. וביאר המהרש"א (ה"א נזיר סו: ד"ה גדול) בזה"ל, לפי שמונותיו של אדם קשים בקריעת ים סוף, ועל כן צוה הקב"ה להאוכל ושבע לברך עליו, שעל ידי זה הקב"ה משפיע ברכותיו להיות לו בריוח מוזנות, כי יש לאדם מקטרגים בדבר מלתת לו מוזנותיו הקשים בריוח, ואלו הברכות הם המליצים יושר וסנגורים טובים

לד. ובכלל זהירות זו הוא כמו שכתב הב"ח 'והמדקדק יזהר לברך דווקא תוך הספר ולא בעל פה'. ומתאמרא משמיה קדישא של הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע, שסגולה לבנים ובני חכמים ונבונים ויראי ה', להקפיד לברך תדיר בכונה ומתוך הכתב דייקא (הובא בס' ברכת דוד).

ועוד בגדרי ה'זהירות' מה שכתב ה'משנה ברורה' (סי' קפ"ה סק"ג) בשם הא"ר 'טוב לברך בקול רם, כי הקול מעורר הכוונה, ומסופר על אחד מחסידי הרה"ק בעל ה'ישמח ישראל' מאלכסנדר זי"ע, שהתאונן בפניו על בנו שאינו מברך ברכת המזון, וכל הפצרותיו לא הועילו כלום, ענהו הרה"ק ואמר לו, אם תקבל על עצמך לברך בקול רם אזי תיווכח לראות שגם בנך יתחיל לברך ברכת המזון (הובא בס' בישישים חכמה).

לה. בעיר הקודש והמקדש דר יהודי בא בימים, אשר סיפר מעשה נורא אשר בדידיה הוי עובדא, באותם ימים קודם עלה הכורת על אדמת אירופה, כשהיה סמוך להיכנסו לעול תורה ומצוות, הגיע הגה"ק רבי מאיר שפירא מלובלין זי"ע לבית תלמודם לבחנם על הלימודים, והמנהג היה שלאחר שרב בישראל בוחן את צעירי הצאן היה מעניק איזה מתנה לכל התלמידים, אך הגר"מ שפירא לא הביא אז מתנות, אי לכך משסיים לבחנם אמר להם, אעניק לכם כמתנה עצה וסגולה נפלאה שעל ידו תזכו לחיות את כל ימי חייכם בהשקט ושלווה, והאריך לבאר בפניהם בענין ברכת המזון ואת דבריו הנוראים של ה'חינוך' שהזהיר בברכה זו מוזנותיו מצויין לו בכבוד כל ימיו, וכן דברי ה'באר היטב' בשם הב"ח שניצול הוא משצף וקצף וחרון אף (כנזכר למעלה), ואכן בחור זה קיבל על עצמו להקפיד על ברכת המזון בכונה כראוי עד כדי מסירות נפש.

כעבור כמה שנים, והנה הגיעו הרשעים הארורים, כבשו את אדמת אירופה, והוליכו את היהודים אל עבר המחנות, וביניהם את הבחור הנ"ל, ודרכם היתה להפריד את הגיבורים ובעלי הכח לשלחם לעבודה, ואילו את הנשים והילדים והחלושים שלחו לעלות על מוקדה על קידוש שמו יתברך, היהודי בעל העובדא היה אז בחור צעיר לימים, ובעמדו בתור עשה עצמו כגבוה יותר בעמדו על קצה אצבעותיו, וריחש בשפתיו כל העת, אבי שבשמים קיימתי את דברי הב"ח ובירכתני בכונה מרובה, קיים אף אתה את ההבטחה האמורה שלא ישלוט בי לא שצף לא קצף ולא חרון אף, ואכן בהגיע תורו הראהו הרשע באצבעו לפנות לצד ימין למקום אשר לעת עתה אין נשלחים למיתה כי אם לעבודה. לאחר מכן העמידום שוב בתור לפני אחד מהרשעים בכדי לבחון כל אחד לאיזה מלאכה הוא מתאים, והוא שעדיין צעיר לימים היה עמד נרעד ונפחד בידעו שאינו מתאים לשום עבודה המפרכת את הגוף, וכך שוב בכה לפני צורו וקונו שבזכות שהקפיד על ברכת המזון בכונה ייזכר לו את ההבטחה הכתובה ב'חינוך' שיהיו מוזנותיו לו בכבוד כל ימיו, בתוך כך פנה אליו יהודי שעמד בסמוך אליו ואמר לו, אמור נא שהינך בקי במלאכת הבישול והאפיה ורצונך להיות מעושי המלאכה במטבח המחנה, ואני כמו כן אגיד ששם רצוני לעבוד וכך אהיה אני לעזרך, וכך הווה, שניהם נתקבלו לעבודת המטבח, וכך היה לבחור היהודי מאכל ומשקה די מחסורו וסיפוקו בהרחבה בהיותו בבית המבשלים. באחד הימים נכנס אחד מקציני הרשעים אל המטבח וכראותו את הבחור היהודי עובד במטבח, ולכן לא חסר לו דבר חרה לו הדבר, פנה אליו ברשעותו ובידו פטיש קטן, ואמר לו הנה באם תוך שלוש שעות תצליח לחפור בור עמוק אזי תוכל להמשיך לעבוד בעבודתך זאת, אך באם לאו, תישלח לעבוד עבודת פרך עם שאר היהודים, הבחור יצא החוצה, בידעו בבירור שאפילו אם יעבוד כמה ימים ברציפות בעמל ויזע רב לא יצליח לחפור את הבור, כיון שאין בידו כי אם פטיש קטן שאין בכוחו לפוצץ סלע, ולכן פנה שוב אל בוראו בתחינה, באמרו אבא כך כתוב בתורה, שמזנותי צריכים להיות לי מצויים בריוח גדול, תוך כדי תפילתו עבר שם כלי רכב עם חיילים רשעים שהחלו לזרוק על ראשו תפוחים ושאר ירקות בכדי לענותו, וכך משנסעו משם נשאר לידו ערימה גדולה של פירות

דבר בספר החינוך (מצוה תלא) ללמוד מכאן על גודל החיוב לקרב כל מי שהוא בבחי' 'כי נר הייתי בארץ נכריה' - שנמצא במקום זר ומנוכר, שעלינו לקרבו בשני ידיים ולהיות לו לעזר עד שירגיש כאחד מן השורה ומן המניין ל.

זכה הם דבריו, ויש לנו ללמוד מן המצוה היקרה הזאת לרחם על אדם שהוא בעיר שאינה ארץ מולדתו ומקום משפחת אבותיו, ולא נעביר עליו מן הדרך במצאנו אותו יחידי ורחקו מעליו עזריו, כמו שאנו רואים שהתורה תזוהרנו לרחם על כל מי שצריך עזרה, ועם המידות הללו נזכה להיות מרוחמים מהש"ת

כי אחר שקיים האדם מצות עשה מדאורייתא, נעשה עת רצון בשמים, ושעת הכושר היא לבקש צרכיו מאתו יתב"ש, וכמבואר ברבינו בחיי (פרשת יתרו י"ג, והובא ב'מגן אברהם' או"ח סי' רסג סק"א) שכאשר האשה מדליקה נרות שבת, בידה להתפלל 'שיתן לה ה' בנים מאירים בתורה, כי התפילה יותר נשמעת בשעת עשיית המצוה'.

שלום שלום לרחוק - ענינים נפלאים במעלת הקירוב איש את רעהו

בפרשתן (י"ט), 'ואהבתם את הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים', ואף שב'פשוטו של מקרא' לא דיבר הכתוב אלא בנכרי שהתגייר, אמנם הרחיב

וירקות, לא עבר זמן מועט ועבר שם רכב אחר ועליו חיילים רוסיים ששועבדו על ידי הנאצים ימ"ש, ואף להם לא הביאו הרשעים מאכלם כדי שביעה כי אם קומץ קטן ובראותם את כל השפע הרב לצד הבחור פנו אליו וביקשו מעמו מעט מכל אלה, אמר להם הבחור מי שיטה ידו לחפור לי כאן בור עמוק יקבל מהפירות, החיילים שהיו בעלי כוח ואף היו להם כלים המתאימים לכך נעמדו ברוב אונים ואמץ כוח והחלו לחפור במהרה בור עמוק ברצותם להזין נפשם מהפירות והירקות, וכך בתוך שעה קלה כבר היה הבור חפור, נתן להם הבחור את הפירות ושלחם לנפשם, כעבור זמן מה בא הרשע לבדוק אם 'הצליח' לחפור הבור, והנה נוכח לדעת שבפחות מג' שעות סיים הבחור את המלאכה, נענה אותו רשע ואמר ידעתי גם ידעתי שאלוקיכם שומר עליכם ומגן בעדכם, אך לא ידעתי עד כמה...., ובזה הסכים לו לחזור לעבודתו במטבח,

אחר גמר המלחמה עלה היהודי להתיישב בארץ ישראל, ואף גם שם מזונותיו היו מצויין לו תדור בהרחבה גדולה והשיא את כל צאצאיו בנקל ובריווח, והכל מכוח הזהירות ב'ברכת המזון'.

לו. דבר פלא כתב הש"ך עה"ת וז"ל, שמעתי שכל המברך על כל מה שאוכל ואינו מכניס לגופו שום דבר בלא ברכה ראשונה ואחרונה - כשמת אין התולעים שולטים בגופו, לפי שהתולעים הם מהקללה שנאמר (להלן כח לט) 'כי תאכלנו התולעת', והברכה היא היפך הקללה, שנאמר (יחזקאל מד ל) 'להניח ברכה אל ביתך' הוא הקבר. 'ברכה' בגימטריא 'כרז' שמכריזין שלא יגע בו שום נזק, עוד 'ברכה' בגימטריא 'זכר' לפי שמזכיר שמו ומברך על כל דבר ודבר שהיה אוכל ולא נהנה שום דבר בלא ברכה ולזה מצילין אותו מדין התולעים, ועוד לפי שבשר גופו נתגדל ונתרבה על ידי ברכה, ואין הקללה שולטת במקום ברכה. וכן מצינו רמז לזה, 'ואכלת ושבעת וברכת את' סופי תיבות ד' תוי"ן, גימטריא 'ברכת נהנים להציל מדין התולעים' עם הכולל.

לז. ולדין ייאמר, כי מצווה רבתי זו שכיחה ומצווה ביותר ביננו, וכגון, כאשר מגיע אורח לבית המדרש, או כשאחד בא להתיישב בדירה בסמיכות מקום על ידינו, וכל כיוצ"ב, והדברים אמורים ביותר אל בחורי הישיבות העומדים להתחיל את ה'זמן' בקרוב, שחוב קדוש מוטל עליהם לקרב את הבחורים הצעירים שהגיעו זה עתה להיות מיושבי ביהמ"ד.

וכבר איתא בגמ' (פסחים קיח.) לפרש מה שנאמר (ישעיה כג יח) 'כי ליושבים לפני ה' יהיה סְחָרָה לאכול לשבעה' שהכוונה על 'המקבל פני חברו בישיבה', והיינו שלומד עמו (כמבואר במהרש"א). ואם דברי תורה צריכים חיזוק בכל עת, קל וחומר עתה בעמדנו לקראת 'זמן אלול' הבעל"ט שצריך לקרב חבריו וללמוד עימם.

לח. הנה איתא בגמ' (יומא ג:) שבשעה שהיה הכהן גדול נכנס ביום הכפורים 'לפני ולפנים' - לקודש הקדשים, היה מתפלל תפילה קצרה בבית החיצון, ובתוך מיעוט בקשותיו היה מתפלל 'ולא תכנס לפניך תפילת עוברי דרכים בשעה שהעולם צריך לגשם' - שלא יקבל הקב"ה את תפילתן של העוברים בדרך המבקשים שיעצרו הגשמים המפריעים את הילוכם ברשות הרבים. וידועה התמיהה, וכי בקשה זו היא כל כך נחוצה וחשובה עד שהיה הכה"ג צריך להתפלל על כך במיוחד ביום המקודש במקום המקודש. ושמעתי דבר נפלא מידיד נאמן איש צדיק וותיק וחסיד שליט"א כשהוא מדקדק עוד בלשון תפילת הכה"ג 'ולא תכנס לפניך', שלא ביקש 'שלא תתקבל' התפילה,

באר הפרשה - פרשת עקב

וברכות שמים ינחו על ראשינו^{לט}, והכתוב רמז טעם הציווי באמרו כי גרים הייתם בארץ מצרים, הזכיר לנו שכבר נכוינו בצער הגדול הזה שיש לכל איש הרואה את עצמו בתוך אנשים זרים ובארץ נכריה, וזכרנו גודל דאגת הלב שיש בדבר, וכי כבר עבר עלינו, והשם

בחסדיו הוציאנו משם יכמרו רחמינו על כל אדם שהוא בן, עב"ל.

רחם בחסדך על עמך צורנו על ציון משכן כבודך, הוא ירחם עם עמוסים ויציל נפשותינו מן השעות הרעות, וימלא משאלותינו במדה טובה ישועה ורחמים.

אלא 'שלא תכנס' - כי אכן עיקר בקשתו של הכהן הגדול הייתה שלא תישמע תפילה כזו כלל, כי היתכן שאדם יחשוב רק על עצמו ולא על אחרים עד שיתפלל שיוכל לילך במנוחה על 'חשבון' שאר באי עולם... לא תהא כזאת בישראל... ובאמת בקשה כגון דא ראויה שתיאמר ביוה"כ בזמן הקדוש ביותר...

לט. שמעו נא למעשה נורא, על אחד שקיים דברים אלו כפשוטן 'לרחם על כל מי שצריך עזר', ובפרט אם אינו מרגיש במקומו... ועד כמה זכה לראות שכר פרי עמלו בעולם הזה. וכה סיפר 'יושב ראש ארגון השיבנו' בקווינס שבארה"ב שזכה וזוכה להשיב 'פירות הנושרים' - צעירי הצאן שנפלו מיהדותם כל אחד וסיפורו... באחד הימים פנה אליו אחד מראשי ישיבות המפורסמים שבדור, ודמעתו על לחיו כי בן זקונו נפל לבאר שחת בשאלו תחתיה עמוק עמוק ל"ע... ובקשתו שירפא את שברו הקשה ויטפל בבנו כמיטב נסיונו עם בחורים שכמותו... אותו יו"ר קיבל על עצמו 'תיק' זה ואכן בתוך זמן קצר העמידו על דרך הישר, דרך התורה והמצווה כשאיפת הוריו ומוריו לתפארת כרם ישראל. אך תחילה העמיד תנאי בפני האב - ראש הישיבה שישמע את אשר בפיו, וכה אמר, הנה ימי נעורי עברו עלי בעיירה שבה נולדתי, שם היו 'השגות' נמוכות מאד בענייני אידישקייט, ובכלל זה השגות הבחורים והצעירים בלימוד התורה היו (ברמה) נמוכים מאד, הן בענין התמדת התורה, הן בהבנתה בעמקות. משגדלתי ובאתי לגיל הכניסה לישיבה בחרתי לעצמי את הישיבה הטובה ביותר בניו יארק וגליתי מעיירתי למקום תורה, מה אומר ומה אדבר, אכן, בגלות' הייתי, כי לא הבנתי 'דבר וחצי דבר' מהנלמד בישיבה, בשבתות הראשונות לימי שהותי בישיבה סובבתי כשכולי מיואש בבתי מדרשות שהיו סביב הישיבה, דאגתי ובכיתי ללא הרף, כעבור כמה שבועות אזרתי אומץ וניגשתי אל אחד הלומדים בבקשת רחמים שיואל בטובו ללמוד עמו את ה'יסודות' ועקרי הדברים הנלמדים בהיכלי הישיבות למען אוכל להבין את 'שפת' בני הישיבה ואיהפך להיות כתלמיד מן השורה, אך הלה שהיה מתמיד גדול ענני כי זה משנים קדמוניות שיש לו סדר קבוע בהלכות שבת בין השעה 3 ל-7 ואין לו פנאי למלא אחר בקשתי, אחריו ניגשתי בבקשה זו למשנהו היושב בביהמ"ד, וזה האיש אמר לי שגם לו אין פנאי כי מעודו קבע לעצמו סדר חזרה בדף היומי 'בבלי וירושלמי' בשב"ק אחה"צ, משם נגשתי בבושת פנים לשלישי ואף הוא ענני כקודמיו, וכמעט שנשבר לבי בקרבי... פתחתי פי בתפילה לפני הבורא ואמרתי, רבש"ע, עוד פעם אחת הנני מנסה... אם גם זה האיש ידחני הרי זה כאות מן השמים שאין לי ולעסק התורה כל קשר ושייכות... מה עשה הקב"ה, הבא אחריו שניגשתי אליו, אמר לי מיד בקול רעש גדול, אה, בשמחה עצומה, בכל אשר תאוה נפשך אלמדך דעת, ואכן, הלה למד עמי צעד אחר צעד, עד שבתוך כמה שבועות העמיד אותי על דרך המלך, ונעשיתי כ'תלמיד ותיק' בישיבה, ומשם עליתי עוד ועוד עד שזכיתי להחזיר אלפי בחורי ישראל תחת כנפי השכינה, התרצה לדעת, מי היה אותו אברך שלמד עמי, הלא זה הוא הוד מעלת כבודו בעצמו... וכלומר, שכל טובתך עמי היה סוף דבר לטובת עצמך.